

Ο Χριστιανισμός απέναντι στην Επιστήμη

Επιστήμες / Επιστήμη & Θρησκεία

Μανώλης Καρακώστας, MSc Διοίκησης Επιχειρήσεων, Επαγγελματίας Υγείας - Ερευνητής

Ας ερευνήσουμε όμως βαθύτερα το θέμα, για να δούμε πως διάκειται η Εκκλησία απέναντι στην Επιστήμη. Ξεκινάμε με έναν λόγο του Μεγάλου Βασιλείου από την Θ' Ομιλία του στην «Εξαήμερο», όπου αναφέρει πως ο θεράπων του Θεού Μωυσής δεν μίλησε καθόλου περί σχημάτων της γης, όπως έκαναν οι κοσμικοί σοφοί της αρχαιότητας, γιατί ο Θεός τα απέκρυψε ως άχρηστα.²⁶

Ευνόητο είναι λοιπόν, πως αφού απέκρυψε το σχήμα της γης, το ίδιο θα έκανε και με όλα τα άλλα που έχουν συνάφεια με την κοσμογονία, παρουσιάζοντας μόνο όσα ήταν αναγκαία, με βασικότερο πως Εκείνος είναι ο Δημιουργός του κόσμου. Στην συνέχεια αναφέρει πως ο Θεός ενεργεί τοιουτοτρόπως για να γυμνάσει το λογικό του ανθρώπου και να τον κάνει να ερευνήσει τα μεγαλεία της δημιουργίας.²⁷ Αυτή αποτελεί μια μεγάλη προτροπή του Μεγάλου Πατρός προς έρευνα και θέτει τις βάσεις της σχέσης μεταξύ θεολογίας και επιστήμης, με τον λόγο του αυτόν να αποτελεί την τρανότερη απόδειξη ότι η Εκκλησία όχι μόνο δεν εναντιώνεται στην επιστημονική έρευνα, αλλά ότι την επιδιώκει κιόλας. Ακόμα ένας λόγος που ο Θεός

ενεργεί έτσι, είναι για να μην στηριζόμαστε μόνο στις αισθήσεις, αλλά και στο λογικό μας, γιατί υπάρχουν πράγματα που δεν γνωρίζουμε, όπως σημειώνει αλλού ο Μ. Βασίλειος, ο οποίος προϊόντος του χρόνου επιβεβαιώθηκε για αυτήν του την θέση, αρκεί να σκεφτεί κανείς πως πολλά είναι αυτά για τα οποία έχουμε άγνοια, και συνεχώς ανακαλύπτουμε νέα πράγματα ή πράγματα που ως τώρα τα γνωρίζαμε με λάθος τρόπο, κάτι άλλωστε που παραδέχονται πολλοί επιστήμονες. Για παράδειγμα ο σπουδαίος Γερμανός φυσικός G. Mie (1868-1957) είχε αναφέρει ότι *«υπάρχει πληθύς νέων φαινομένων, τα οποία προηγουμένως ουδείς άνθρωπος ηδύνατο να προαισθανθή δια των αισθήσεών του»*, όπως τα ερτζιανά κύματα.²⁸

Σε άλλο σημείο της Εξαήμερου ο Ουρανοφάντωρ Πατήρ σημειώνει κάτι εξ ίσου σημαντικό. Γράφει: *«Ἦδη δέ τινες τῶν φυσικῶν καὶ τοιαύταις αἰτίαις τὴν γῆν ἀκίνητον μένειν κατακομψεύονται. Ὡς ἄρα διὰ τὸ τὴν μέσσην τοῦ παντὸς εἰληφέναι χώραν...»*.²⁹ Φαίνεται λοιπόν, με τον τρόπο που διατυπώνει την πρόταση, ότι αποδίδει την ιδέα πως η γη βρίσκεται στο κέντρο του κόσμου σε κοσμικούς στοχαστές, αφού πρόκειται για την θεωρία του Εμπεδοκλέους,³⁰ και αφήνει περιθώριο λάθους ως ανθρώπινη θεωρία χρησιμοποιώντας την φράση *«Ὡς ἄρα»* («τάχα» σε απόδοση από την αρχαία ελληνική διάλεκτο, που σημαίνει επακριβώς «ὅτι δήθεν»). Αυτό επιβεβαιώνεται και στις επόμενες γραμμές, στις οποίες ο Μέγας Βασίλειος αναφέρει τους ισχυρισμούς των φυσικῶν περί της δομῆς του κόσμου και κλείνει λέγοντας: *«τούτων δ' ἄν σοι δοκῆ τι πιθανὸν εἶναι τῶν εἰρημένων, ἐπὶ τὴν οὕτω ταῦτα διαταξαμένην τοῦ Θεοῦ σοφίαν μετάθες τὸ θαῦμα»*.³¹ Ο Άγιος παραθέτει τις γνώσεις της εποχῆς και λέει στο κοινό του, ότι ενδεχομένως με κάποιους από τους τρόπους που έχουν περιγράψει οι σοφοί να δημιουργήθηκε ο κόσμος, αλλά όποιος κι αν είναι ο σωστός, το σίγουρο είναι ότι ο Θεός το έπραξε, αφού λέει στην συνέχεια ότι *«οὐ γὰρ ἐλαττοῦται ἢ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἔκπληξις, ἐπειδὴν ὁ τρόπος καθ' ὃν γίνεται τι τῶν παραδόξων ἐξευρεθῆ· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τό γε ἀπλοῦν τῆς πίστεως ἰσχυρότερον ἔστω τῶν λογικῶν ἀποδείξεων»*.³¹

Οι αναφορές αυτές του Αγίου αποτελούν τις σημαντικότερες πηγές αποδείξεων πως η Αγία Γραφή δεν πραγματεύεται σε κανένα σημείο την ακριβή εξιστόρηση της δημιουργίας και δομής του κόσμου, όπως επίσης μας καταδεικνύει πως οι ανακαλύψεις που επιτυγχάνονται μέσα από την έρευνα, όχι μόνο δεν μειώνουν στο ελάχιστο την ενέργεια του Θεού στην δημιουργία, αλλά αντιθέτως την ενισχύουν, αφού στην ουσία ο άνθρωπος ανακαλύπτει τον τρόπο με τον οποίον ο Θεός δημιούργησε τα όντα. Τέτοιες ανακαλύψεις όπως του ανθρωπίνου DNA ή του σύμπαντος, θα πρέπει κατά τον Νεύτωνα όχι να μας απομακρύνουν από τον Θεό, αλλά να μας πείθουν για την μεγαλοσύνη των έργων και των ενεργειών Του.³² Καθίσταται λοιπόν σαφές από τις αναφορές του Αγίου, ότι στην «Γένεση» και εν γένει την Αγία Γραφή, δεν περιγράφεται ο ακριβής τρόπος δημιουργίας, γιατί αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, δεν θα κατέφευγε στην ανθρώπινη σοφία για να μιλήσει για τον τρόπο δημιουργίας, αλλά αναντίρρητα θα επέλεγε το Θείο Κείμενο.

Όμως, θα πρέπει να σημειώσουμε πως ο Μ. Βασίλειος εκλαμβάνει ορισμένα βιβλικά χωρία κυριολεκτικά, όπως την αναφορά του προφήτου Ησαΐου (Ησ. ΝΑ', 6), ότι ο Θεός στερέωσε τον ουρανό σαν καπνό,³³ δηλαδή πολύ λεπτό. Αυτό δεν σημαίνει όμως απαραίτητα πως πρόκειται για άμεση πληροφορία εκ Θεού, αλλά με δεδομένο πως ο Άγιος γνώριζε τα επιστημονικά δεδομένα της εποχής του, μπορεί να έκανε αυτή την διαπίστωση, στην οποία θα μπορούσε ο κάθε απλός παρατηρητής να προβεί. Επίσης χωρία όπως το παραπάνω, που φαίνεται να αναφέρονται σε ζητήματα δομής του κόσμου, ίσως αποτελούσαν απόψεις της εποχής των συγγραφέων της Αγίας Γραφής. Όλα τα προαναφερθέντα

υποστηρίζουν και διάφοροι καθηγητές θεολογίας, λέγοντας πως «η θεοπνευστία... επεκτείνεται... κατ' εξοχήν δε επί των δογματικών και ηθικών αληθειών» και δεν αφορά στην «λύσιν επιστημονικών προβλημάτων, αστρονομικών, γεωλογικών...»,³⁴ αφορά μόνο «τις θείες... αιώνιες αλήθειες... και όχι... στα μέσα με τα οποία αυτές εκφράζονται ή στις αντιλήψεις της εποχής για τη δομή του σύμπαντος» που είναι θέματα «στερουμένων δογματικής σημασίας».³⁵ Με αυτό το σκεπτικό λοιπόν, η Εκκλησία «μόνον τους οικουμενικούς...δογματικούς όρους χρησιμοποιεί ως κυρίαν και πρωτεύουσαν πηγήν της δογματικής διδασκαλίας της».³⁶

Άλλωστε είναι λογικό έτσι να έχουν τα πράγματα, αφού τα επιστημονικά δεδομένα μεταβάλλονται εύκολα με την πάροδο του χρόνου και την πρόοδο της γνώσεως, σε αντίθεση με τα θεολογικά αξιώματα που είναι αναλλοίωτα και αιώνια. Πρέπει όμως να προσθέσουμε και να διευκρινίσουμε πως το γεγονός ότι η Βίβλος είναι θεολογικό βιβλίο, δεν σημαίνει ότι όταν κάνει λόγο σε φυσικά φαινόμενα ομιλεί αόριστα και άκριτα. Αντιθέτως, το κείμενο εμπεριέχει προσεκτικές παρατηρήσεις και προϊόντα επιστημονικής κριτικής σκέψης, για τα δεδομένα όμως της εποχής εκείνης, τα οποία ήταν πολύ αχνά και περιορισμένα, τα οποία ο συγγραφέας γνωρίζει και τα λαμβάνει ως αφορμή για να τα χρησιμοποιήσει προς θεολογικό προβληματισμό.³⁷ Αυτό όμως δεν προϋποθέτει ότι ο Μωσής είχε ιδιαίτερες επιστημονικές γνώσεις, είναι πιθανόν να είχε τόση γνώση για την φύση όση ο κάθε άνθρωπος που παρατηρούσε τον κόσμο γύρω του και όση του επέτρεπαν οι τότε πληροφορίες που ήταν διαθέσιμες για την κατανόηση του υλικού κόσμου. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί σε οποιοδήποτε βιβλίο ανεξαρτήτως θεματικού περιεχομένου,

που θα έθιγε έστω και αδρομερώς στοιχεία για το φυσικό περιβάλλον και θα είχε συγγραφεί με την στοιχειώδη επιμέλεια. Επομένως, οι αναφορές αυτές δεν έρχονται σε αντίθεση με τα προαναφερθέντα, αλλά πιστοποιούν την συγγραφική μέριμνα και την υπευθυνότητα με την οποία γράφτηκε η Π. Διαθήκη.

Παρ' όλες όμως τις διαβεβαιώσεις του Μεγάλου Βασιλείου, όπως και νεώτερων θεολόγων πως η Αγία Γραφή δεν κάνει αναφορά στον τρόπο δημιουργίας του κόσμου, υπάρχουν κάποιες απόψεις που υποστηρίζουν λανθασμένα το αντίθετο. Παραθέτουμε δύο τέτοιες αναφορές, όχι για κάποιον άλλον λόγο, αλλά διότι είναι χρήσιμο να δούμε το σκεπτικό που επικρατεί σε αυτές τις θέσεις. Η πρώτη κατηγορεί την Εκκλησία ότι επέλεξε να ακολουθήσει το γεωκεντρικό σύστημα, διότι αυτό εξυπηρετούσε την κοσμοθέασή της, διότι με την γη να βρίσκεται στο κέντρο του σύμπαντος, αυτό θα σήμαινε πως από το σημαντικότερο σημείο της κτίσης οι άνθρωποι δοξάζουν τον Θεό. Κατά κάποιον τρόπο είναι σαν να λένε, πως ο Θεός δοξάζεται «καλύτερα» από το «κέντρο του κόσμου». Εκτός του ότι αυτή η αναφορά ουδέποτε υπήρξε δοξασία της Εκκλησίας, φανερώνει έναν τελείως αλλοπρόσαλλο συλλογισμό, αφού ο Θεός δεν ενδιαφέρεται αν οι άνθρωποι Τον δοξάζουν ή από πού θα Τον δοξάζουν, πρώτον διότι αυτή η σκέψη φανερώνει αν μη τι άλλο ανθρώπινη εμπάθεια και κατά δεύτερον γιατί άπαντα τα δημιουργήματά Του, Τον υμνούν όπου κι αν βρίσκονται (Απ. Ε', 13-14), αφού όλα τα όντα έμψυχα και μη είναι δικά Του και εξ' Αυτού δημιουργημένα (Απ. Δ', 11). Όμως, η άποψη που περιγράψαμε όχι απλώς δεν υπήρξε ποτέ στην Εκκλησία, αλλά πρόκειται για αναφορά του Πλουτάρχου στο βιβλίο του «Περί του εμφανιζομένου προσώπου τω κύκλω της σελήνης», όπου ο Κλεάνθης κατηγορεί τον σύγχρονό του Αρίσταρχο τον Σάμιο (310-230 π.Χ.), ο οποίος δίδασκε ότι η γη κινείται, χαρακτηρίζοντάς τον βλάσφημο, λέγοντας κατ' αυτού «*ως κινών τήν του κόσμου εστίαν και τάράσσω τήν των ολυμπίων (θεών) ηρεμίαν*».³⁸ Πρόκειται λοιπόν καθώς φαίνεται, για μια αναφορά από την προχριστιανική ειδωλολατρική εποχή, η οποία εσφαλμένα συσχετίζεται και προσάπτεται στον Χριστιανισμό.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

26. Εξαήμερος, σελ. 182. Οι παραπομπές στην Εξαήμερο παρατίθενται από το βιβλίο *Η εξαήμερος δημιουργία κατά τον Μέγαν Βασίλειον*, του Αρχιμ. Χριστοφόρου Παπουτσόπουλου, εκδόσεις Σωτήρ, 2011

27. Εξαήμερος, σελ. 40, 86-87
28. Εξαήμερος, σελ. 136-137
29. Εξαήμερος, σελ. 27-28
30. «1^η Ομιλία εις την Εξαήμερον, Ι' και ΙΑ' Μέρος», υποσημείωση 1, http://oodegr.com/oode/pateres1/basilios/eksahmeros_8_telos.htm
31. Εξαήμερος, σελ. 29
32. Δ. Τσινικόπουλος, «Η θρησκευτικότητα του Sir Isaac Newton», <http://tsinikopoulos.org>
33. Εξαήμερος, σελ. 26
34. Ν.Γ. Ξεξάκης (2000), *Προλεγόμενα εις την Ορθόδοξον Δογματικήν*, σελ. 99, Αθήνα
35. Μ. Κωνσταντίνου (2003), *Η Παλαιά Διαθήκη Μυθολογία των Εβραίων ή Βίβλος της Εκκλησίας;*, σελ. 8-9, Αποστολική Διακονία
36. Χ. Ανδρούτσος (1956), *Δογματική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, Αστήρ, σελ. 111, Αθήνα (c1907)
37. Μ. Κωνσταντίνου, ««Αναζητώντας το χρόνο». Ο χρόνος στην σύγχρονη επιστήμη, την φιλοσοφία και τη θεολογία», <https://www.pemptousia.gr/video/anazitontas-to-chrono-o-chronos-stin-sigchroni-epistimi-tin-filosofia-ke-ti-theologia/?fbclid=IwAR1IsdQaa92axFhkmWDXUpZeayDclYu5EVLNEhfIOVlamiLQAmI> (3.45-4.20)
38. Δρ. Γ. Αναστασόπουλος, «Διαστημική πολιτική για μια σύγχρονη Ευρώπη», Ομιλία του Γ.Γ Επικοινωνιών στη διημερίδα SATFORUM '08
<https://bit.ly/36OCT4U>